

Het zuivere goud van het beginsel der geheelonthouding : rede ... te Groningen

<https://hdl.handle.net/1874/234960>

mm 11555

Br. 1897 V 8

Het zuivere Goud

VAN HET

Beginsel der Geheel-Onthouding.

— — — — —
R E D E

bij gelegenheid der 17de algemeene Vergadering van de
Nationale Christen-Geheelonthouders Vereeniging,
op 29 September 1897 te Groningen

uitgesproken door

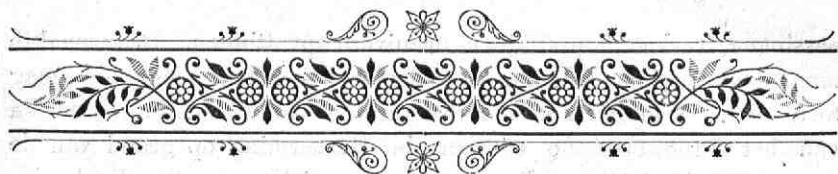
Dr. Is. VAN DIJK,

Hoogleeraar te Groningen.

— — — — —
TYP. F. WENTZEL • L. SNEESTR. 43 • UTRECHT.

Prijs fr. p. p. f 0,05; 50 Ex. f 2,—; 100 Ex. f 3,—.

Verkrijgbaar bij de Afd. Utrecht der Nat. Chr. Geh. Onth. Vereeniging.

Leer waarde toehoorders!

Het verheugt mij dat ik hier van avond een enkel woord mag spreken. Ik had het niet verdiend. Toen ik mij aansloot bij de plaatselijke afdeeling van de Nationale Christen-Geheelonthouders-Vereeniging, heb ik ter wille van ambtsbezigheden en van anderen op mij rustenden arbeid moeten zeggen dat ik voor de afdeeling weinig of niets zou kunnen zijn. Men heeft dat toen voor lief genomen, en zie, nu heeft het Hoofdbestuur mij uitgenoodigd om van avond hier een woord te spreken. Ik ben daar dankbaar voor.

Het verheugt mij al verder dat ik eens iets mag zeggen over het *beginsel* der geheel-onthouding, dat ik een poging mag wagen om u eens te laten zien het fijne, het zuivere goud van het beginsel. Want ik heb zoo'n gevoel dat dit fijne, zuivere goud van het beginsel soms schuil gaat onder allerlei bijmengselen en toevoegselen. Anders gezegd: in den loop van enkele jaren hebben zich om het beginsel zelf heengezet allerlei verkeerde opvattingen, verkeerde voorstellingen, verkeerde praktijken, die maken dat men het dikwijls al te gemakkelijk opneemt met de bestrijding van het beginsel. Ik heb nog al wat gelezen *tegen* geheel-onthouding, maar eerlijk verklaar ik dat het mij nog niet heeft mogen gebeuren een argument *tegen het beginsel zelf* onder de oogen te krijgen; al wat men zeide kwam altijd weer neer op de bedoelde verkeerde toe-

Gesproken op de openbare avond-vergadering in de Martinikerk, bij gelegenheid der 17de algemeene Vergadering van de Nationale Christen-Geheelonthouders-Vereeniging, op Woensdag 29 September 1897, te Groningen.

passingen, verkeerde praktijken, onzuivere opvattingen. Daar maakte men dan stokken van om het beginsel te slaan. Maar dat mag toch niet. Wie heeft er ooit bezwaren gehad tegen de beginselen van het Protestantisme of van de Hervorming op grond van de omstandigheid dat niet alle Protestanten of Hervormden die beginselen zuiver aanhangen, belijden, toepassen?

Wij zijn hier voor Gods aangezicht bijeengekomen. Dat maakt dat wij alles onomwonden kunnen zeggen. Laat mij u zeggen hoe ik van huis gegaan ben. Ik ben van huis gegaan in 't bezit van een overtuiging, niet in den geest van gelijkhebberij, ik ben van huis gegaan niet met het plan om harde dingen te zeggen, wel met de bede in het hart om trouwe dingen te zeggen. Eer ik u nu het zuivere goud van het beginsel laat zien, wil ik u eerst eens in de gelegenheid stellen alles, althans het voornaamste te zeggen van wat u op het hart ligt tegen de geheel-onthouding. Natuurlijk kunnen wij hier niet over en weer spreken, maar ik wil uw eerlijke tolk zijn. Want ik kan mij best voorstellen dat er wellicht niet weinigen onder deze groote menigte zijn, die, ons hoorende spreken, bij zich zelf zeggen: wat deze mannen zeggen is niet kwaad op zich zelf, maar sommige bezwaren roeren zij toch maar niet aan.

Ik ben er nog al voor om alles aan te roeren. Kom zeg nu eens vrij uit wat u op het hart ligt. Mij dunkt, ik hoor u zeggen: „ik heb ook over deze zaak wel eens ernstig nagedacht, maar ik kan er toch niet toe komen om mij aan te sluiten, want — mag ik het hardop zeggen? — ik heb zoo'n indruk dat die geheel-onthouders zich zelve voor beter, ernstiger, nauwgezetter christenen houden dan anderen.” Nietwaar, dat bezwaar zat bovenaan. Maar mag ik u nu eerst eens vragen: drukt gij u nu toch wel goed en vriendelijk uit? „Ja maar,” zegt ge, „daar zijn toch sommige geheelonthouders die” . . . Zeker, maar met uw welnemen, eerst begonst ge te spreken van *die geheelonthouders zoo gansch in 't algemeen*, en nu zijn we al in een ommezien gekomen op *sommige geheelonthouders*. Zoo gaat het niet en zoo mag het niet. Weet ge wel dat de gewoonte van generaliseeren, de gewoonte om een bijzonder geval tot een algemeene stelling, een algemeene uitspraak te verheffen, een groote zonde is? Men spreekt wel van de zeven hoofdzonden, ik zou geen bezwaar hebben om generaliseeren de achtste hoofdzonde te noemen. — Het is dan nu daarop gekomen

dat *sommige* geheelonthouders den indruk geven dat zij zich voor beter, ernstiger, nauwgezetter christenen houden dan anderen. Indien dit waar is, wat toch waarlijk niet vreemd zou zijn onder het bij den dag grooter wordend aantal geheelonthouders, indien er geheelonthouders zijn, die niet alleen dien indruk geven, maar die ook werkelijk in dien waan leven, dan moet gezegd, dan moet hun gezegd worden dat zij zich in en door dien waan grootelijks bezondigen voor God. Maar mijn toehoorder, wat heeft dat nu te maken met het fijne, het zuivere goud van het *beginsel*, dat ik u zoo aanstonds toonen ga? Immers niets, letterlijk niets. Welnu, reik mij dan dien stok, waarmee gij nog altijd het beginsel slaat, maar vriendelijk aan, dan zet ik hem achter mij neer in den preekstoel, hij komt daar niet meer vandaan!

Een tweede stok. „En dan zijn er geheelonthouders,” zegt ge. Juist, zóó moet het uitgedrukt worden: „er zijn geheelonthouders, die, geheel werktuigelijk, *tegen den drank* zich beroepen op de een of andere alleenstaande plaats uit de H. Schrift.” Om de zaak wat te bekorten, ga ik nu maar dadelijk voort: en er zijn tegenstanders van de geheel-onthouding, die geheel werktuigelijk *vóór den drank* zich beroepen op de een of andere alleenstaande plaats uit de H. Schrift. Het einde van de zaak is dan dat deze broeders gaan twisten, twisten b.v. over den aard en de hoedanigheid van den wijn in den Bijbel, over de vraag of die wijn gegist of ongegist is. En het tweevoudige droeve resultaat van alles is een warm hoofd en slechte exegese. Ach, ik denk dat Gods engelen in den hemel over zulk ondiep schriftgebruik zich bedroeven. Wanneer zal Christus' gemeente het leeren te *leven* en te *wonen* in haar heerlijke H. Schrift, wanneer breekt de dag aan dat zij van die Schrift zich geheel doordringen en doortrekken laat in al haar denken en spreken en handelen? — Maar mijn toehoorder, wat heeft dit verkeerde schriftgebruik nu toch te maken met het *beginsel* der geheel-onthouding? Immers niets, zegt ge met mij, letterlijk niets. Welnu, reik mij dan dien tweeden stok maar vriendelijk aan, dan zet ik hem achter mij neer in den preekstoel, naast dien anderen van zoo even.

En dan is er nog een derde stok. „Er zijn geheel-onthouders”, zegt ge, „die zich niet onthouden ter wille van anderen maar ter wille van zichzelf. De geheel-onthouding is dan een middel tot

meerder persoonlijke heiliging. Men noemt dat met een vreemd woord *ascetisme*, gelooven we, maar 't komt eigenlijk neer op werkeilichheid." Mijn toehoorder, ik denk er niet aan het ascetisme, onder welken vorm ook, in bescherming te nemen, en werkeilichheid in verfijnde gestalte dunkt mij, voor wien ook, uiterst bedenkelijk. Maar ik moet al wederom vragen: wat heeft deze onzuivere, deze averechtsche toepassing nu te maken met het zuivere goud van het *beginsel*? Kom, reik mij dien derden stok nu ook maar aan, dan zet ik hem bij de twee andere. Daar staan ze nu alle drie!

Nu is het veld ruim en vrij om het beginsel zelf van alle zijden te zien en te bezien, het beginsel zelf zonder bijmengselen en toevoegselen. Waarop komt dan neer, wat ik reeds een enkele maal noemde: het fijne, het zuivere goud van het beginsel? Het kan met weinige eenvoudige woorden gezegd worden. Dat beginsel is *het beginsel der solidariteit, dat wil zeggen der mede-verantwoordelijkheid voor anderen, en dat beginsel nu gesteld op christelijken grondslag, dat beginsel uitspruitende, opschietende uit den wortel van het geloof in Christus*. Eenvoudiger kan het moeilijk gezegd worden.

Mede-verantwoordelijkheid voor anderen, dat laat zich wel hooren, zegt misschien iemand. Neen, mijn toehoorder, dat laat zich niet alleen wel hooren, maar God heeft dat heerlijk beginsel van den beginne af als aanleg in zijn menschenwereld gelegd. Wij staan niet op onszelf, wij zijn geen eenlingen, geen atomen, wij hooren bij elkander. Van Christus' gemeente, waarin de menschheid aanvankelijk tot haar bestemming kwam, wordt gezegd dat zij is het *lichaam* van Christus. In den kleinen kring van het huisgezin wrocht God die mede-verantwoordelijkheid in de banden des bloeds, als uitvloeisel van zuiver natuurlijke liefde. Daar is een gezin: man, vrouw en twee of drie volwassen zoons, laten we zeggen studenten. De gewoonte van het leven brengt daar mee dat er nu en dan, dat er telkens wijn, bier of wat anders gedronken wordt. Daar ontdekt de moeder — het oog van moeders ziet in deze dingen veel scherper dan dat van vaders — daar ontdekt de moeder dat de jongste zoon neiging, hang, te veel neiging, te veel hang tot drinken krijgt. Neen, het valt nog niet in 't oog, maar aan haar oog is het toch niet ontgaan. De moeder spreekt er den vader over en deze ouders zullen nu immers in stilte en ongemerkt alles doen, van alles verzinnen om de gelegenheden, de aanleidin-

gen tot drinken te verminderen, zoo mogelijk te vermijden. Werk het voorbeeld nu zelf maar verder uit.

Wat heeft daar nu plaats? Daar heeft dit plaats dat ook die ouders zelve nu minder wijn en bier drinken. Waarom? Voor hun eigen gezondheid? Neen. Omdat zij zelf gevaar loopen aan den drank te raken? Neen. Terwille van meerder persoonlijke heiliging? Neen. Waarom dan? Wel uit liefde tot hun kind, zegt ge. Natuurlijk. Zou het dezen ouders moeilijk vallen zich tot den allerlaatsten druppel alcohol te onzeggen, indien zij daarmee hun kind van een gevaarlijken weg konden redden? Immers neen.

Ik ga iets verder. Zou het een broeder zoo moeilijk vallen zich iets te onzeggen terwille van een natuurlijken broeder, dien hij liefheeft en van wien men hem zegt, van wien hij nu ook zelf wel merkt, dat hij op een gevaarlijke helling is? Ik denk het toch niet. — Ik ga nog een stap verder. Hebt gij een vriend? Ik durf het bijna niet vragen in deze eeuw, waarin zoo snel geleefd wordt. Ik vraag niet: kent gij vriendschap op de wijze van David en Jonathan, maar laat ik dan zeggen: zoo half-David en half-Jonathan? Wat dunkt u, zou het zelfs bij deze maat van vriendschap zoo zwaar zijn zich eens iets te onzeggen voor een vriend, die in gevaar is? Ik kan niet gelooven dat de heerlijkheid van het offer zoover beneden onze natuurlijke gezichtslijn ook maar zou liggen.

Maar zoo komt ge er niet, zegt ge. Geduld, mijn toehoorder, ik kom er. Neen, herneemt ge, zoo komt ge er niet, want de geheel-onthouding vraagt niet dat ouders zich iets onzeggen voor hun kinderen, broeders voor broeders, vrienden voor vrienden. Neen, de geheel-onthouding trekt de lijn door tot Wat moet ik nu zeggen, wat moet ik voor u invullen? De geheel-onthouding trekt de lijn door tot *vreemde, wildvreemde menschen*?! Mijn toehoorder, nu zijt gij gevangen. Want ik was immers begonnen met het beginsel der mede-verantwoordelijkheid voor anderen te stellen op *christelijke basis*. En nu heb ik toch geen twee minuten noodig om u te doen gevoelen dat er voor een christen geen *vreemde* en vooral geen *wildvreemde menschen* zijn. Voor een christen zijn er niets anders dan menschen, voor wie Jezus Christus gestorven is, menschen die onze broeders zijn in den ideëlen zin, d. w. z. naar het heilig recht van 's Heeren liefde ook op hun hart. — Is er tegen dit

kristalheldere beginsel nu ook maar iets te zeggen? Wie het doen zou, zou immers afraken van het gebaande pad van zijn christelijke belijdenis.

Maar nu moeten nog twee vragen beantwoord worden, deze twee: *is de drankellende inderdaad zoo groot, zoo hoog gestegen, en is geheel-onthouding het beste middel om toe te passen het ontwikkelde beginsel der mede-verantwoordelijkheid voor anderen?*

Is de drankellende inderdaad zoo groot? Wat zal ik zeggen? Gij weet niet welk een vijand ik ben van overdrijving, maar hier zeg ik: men kan op dit punt niet gemakkelijk overdrijven. Kon ik u maar eens in gedachten meenemen bij mijn bezoeken in de strafgevangenis te dezer stede, maar de tijd laat natuurlijk niet toe in bijzonderheden te treden. Laat ik u alleen mededeelen dat bij niet minder dan 80 van de 100 gevangenen de drank of een hoofdrol, of althans een rol speelt in hun val en veroordeeling. Een kenner, die dagelijks deze gevangenis bezoekt, zegt, dat het niet 80, maar 90 procent is. Arme veroordeelden, zegt ge. Zeker, arme mannen, maar immers ook arme vrouwen en arme kinderen, die daar staan achter die veroordeelden in de donkerheid der drankellende!

Heeft het uw aandacht wel eens getroffen dat krankzinnigen-gestichten en inrichtingen voor zenuwlijders zich zoo uitbreiden en vermenigvuldigen? Gij moet eens vragen aan bestuurders en doctoren van die gestichten en inrichtingen bij hoeveel van die ongelukkige lijders de drank betrokken is in hun droevig lijden, of rechtstreeks door persoonlijk misbruik of zijdelings door erfelijke gevolgen. — Uit persoonlijk door mij ingewonnen inlichtingen weet ik dat in onze goede stad niet weinig werklieden 's morgens om zes uur al vijf of zes borrels jenever gedronken hebben. Arme mannen, zegt ge. Zeker, arme mannen, maar ook arme kinderen en arme vrouwen, die eens met deze mannen vroolijk naar het eekaltaar gingen en die nu met zulke mannen door het leven moeten gaan!

Kent gij de *zedelijke* gevolgen der drankzonde? Als ik een dokter hoor spreken over de lichamelijke gevolgen van het drinken, luister ik dikwijls maar half, omdat ik lang niet alles begrijp. Maar als hij mij spreekt over de zedelijke gevolgen, ben ik een en al oor. Een dokter verzekerde mij: de drank tast het lichaam aan,

de drank tast ook het intellect (verstand) aan, maar naar onze ervaring zijn het vooral *de zedelijke eigenschappen* van een mensch, die gaan lijden. De betrouwbaarheid, de soliditeit, dat wil zeggen de kern wordt aangetast. Een andere dokter vertelde mij het volgende: hij had maanden lang een dronkaard bij zich aan huis gehad. Deze ongelukkige was nu door gedwongen onthouding en verdere behandeling zoover dat hij volstrekt *geen behoefte* aan drank meer had. Alleen in een kamer zijnde, waar alcoholica op tafel stonden, *zou hij er niet aan raken*. Ik viel den dokter in de rede en zei: maar dan is de man volkomen genezen. o, Neen, was zijn antwoord, dan begrijpt gij de zaak niet, zoo goed als zeker vervalt deze man weer tot dronkenschap. Als hij in het gezelschap van zijn vrienden teruggekeerd is en zijn vrienden animeeren hem wat sterk om te drinken, dan zal er geen weerstand zijn, want de wil is bij zulk een lijder verzwakt, verlamd. Toen zei ik: maar dokter, dan verwoest de drank nog meer het zedelijke, het geestelijke in den mensch dan zijn lichaam. En zijn wederwoord was: maar wist u dat dan niet? — o, Zeker, ik wist het wel, maar iets *weten* en zich van iets *volkomen doordringen*, dat zijn er twee. — Vaders en moeders in ons midden, ziet gij op het hooren van zulke dingen uwe lieve kinderen wel eens aan, die opgroeien in een maatschappij, waar de invloed van den alcohol groot is?

Maar ik ga nu over tot de tweede vraag: *is geheel-onthouding het beste middel om toe te passen het ontwikkelde beginsel der medeverantwoordelijkheid voor anderen?* Uit den vorm der vraag merkt ge al dat ik andere middelen en maatregelen tegen den drank niet misprijs. Al wie ernstig tegen den drank getuigt en strijdt, is medestander, bondgenoot. Maar dit is thans de zaak niet, de vraag, waarop het aankomt, is deze: is geheel-onthouding het natuurlijkste, het vruchtbaarste, het beste middel? En deze vraag moet natuurlijk niet beantwoord worden naar onze voorliefde, onze voorkeur, onze vooroordeelen, maar *naar den stand der werkelijkheid*. De geheel-onthouding is in mijn oog een buitengewoon middel, de vraag, de eenige vraag is nu maar: is de toestand, waarin wij leven, buitengewoon, is de vijand, waartegen het gaat, buitengewoon? O, zegt ge misschien, de drankvijand is zeker buitengewoon en geducht. Mijn toehoorder, om zelfs den schijn van eenige overdrijving te mijden, wil ik u deze bijvoegelijke naamwoorden: buiten-

gewoon en geducht wel schenken, indien gij mij maar toestemt dat deze vijand *taai, o zoo taai is*.

Deze vijand is zoo taai. Mag ik dat u eens op eenvoudige wijze doen gevoelen? Wij hebben nu sedert enkele jaren een drankwet, een wet tegen den drank. Hebt gij den indruk dat de drankellende voelbaar en tastbaar aan 't afnemen is? — Wat wordt er sedert jaren tegen den drank gestreden op allerlei wijs, van allerlei standpunt, in allerlei richting. Hebt gij den indruk dat de drankellende zoo voelbaar en tastbaar aan 't afnemen is? Maar wij behoeven niet bij indrukken te blijven staan, er kunnen feiten en vele feiten genoemd worden. Ik noem er intusschen, ter wille van den beperkten tijd, maar één, een feit, dat plaats grijpt onder den rook van onze huizen. De wet regelt, bepaalt het aantal vergunningen, die er mogen zijn. Dat is uitnemend, zegt ge. Zeker, dat is het ook, maar hoe is nu de *feitelijke* toestand? Op elke 500 inwoners mag er ééne vergunning zijn. Nemen wij nu de stad onzer inwoning, Groningen. Onze stad telt op 't oogenblik 62,000 inwoners, het aantal wettelijke vergunningen, d. w. z. vergunningen, die er volgens de wet *mogen* zijn, zou dus zijn 124 à 125. Het *werkelijk* aantal vergunningen is intusschen **475!** Zoo is het niet alleen hier, zoo is het elders ook.

Wat dunkt u? Begrijpt, voelt ge niet dat de drankvijand heden avond achter den rug van de sprekers zich in de handen wrijft en zegt: praat maar toe tegen den drank, praat maar toe, ik stel iederen dag, iederen avond geregeld, rustig en kalm mijn 475 inrichtingen open! Is het dan vreemd, mijn toehoorder, dat in het hart van den geheel-onthouder de wensch opkomt: o, kwamen alle belijders van den Heer nu eens vlak naast elkander te staan, schouder aan schouder, alle belijders van den Heer, alle voorgangers der gemeente, oude en jonge, alle studenten in de theologie, alle ouderlingen en diakenen, schouder aan schouder tegen dezen vijand! Want, mijn broeder en zuster, *wat stelt ge u toch eigenlijk voor in deze zaak?* Meent gij wezenlijk dat de Regeering er spoedig toe komen zal om af te wijzen, te weigeren het énorm bedrag, dat jaarlijks uit en door den drank in de schatkist vloeit? En meent ge soms dat het hooge feitelijk aantal vergunningen wel spoedig zoo vanzelf naar beneden zal schommelen op het *wettelijk* aantal? Neen, dat meent ge toch niet! En stemmen mij nu de voorgan-

gers der gemeente op grond van opgedane ervaring niet toe dat er weinig ernstiger en vooral weinig taaier beletselen voor de werking, de *doorwerking* van het Evangelie te noemen zijn dan de invloed van alcohol? Want, niet waar, dáár ligt het doel: wij zijn er nog niet, als de drank weg is, *maar de drank staat den Heer in den weg!*

Gij zult mij den lof niet kunnen onthouden dat ik de ronde waarheid gezegd heb tegenover mijne medestanders en mijzelven: ik heb in den aanvang van mijn woord allerlei klippen genoemd, waarop een geheel-onthouder stranden kan. Ik heb niets vergoeelijkt, niets bemanteld. Maar nu mag ik toch ook eerlijk en trouw zijn tegenover tegenstanders.

Ook in de wateren van uw leven, mijn broeder kunnen er klippen zijn, waarop gij, ik zeg niet: strandt, maar stranden kunt. Laat ik maar enkele even aanduiden. Daar is de klip van de *overweging* dat gij vandaag geheel-onthouder wordende eigenlijk den staf zoudt breken over uw gedrag en houding van gister, dat gij in zekeren zin uzelf ongelijk geven, ongelijk bekennen zoudt: Neen, ik zeg niet dat gij op deze klip strandt, maar ik weet wel dat ons hart soms vreemde dingen opgeven kan. Ik noem al verder de klip der *menschenvrees*. Ik zeg niet dat gij er op strandt, maar een mensch *kan* er toch wel op stranden, deze klip *kan* toch liggen ook in de wateren van uw leven.

Bij een derde klip sta ik iets langer stil, ik bedoel de klip van een ongezonde vrijheidszucht. In de *Stemmen voor Waarheid en Vrede* van Augustus dezes jaars komt een opstel voor *over het ascetisme in onzen tijd*.¹⁾

In dit opstel worden vele goede dingen gezegd, maar wat er in gezegd wordt over de geheel-onthouding komt mij bijzonder zwak voor. In het geheele opstel heb ik geen woord, geen letter gevonden tegen wat ik genoemd heb het fijne, het zuivere goud van het *beginsel* der geheel-onthouding. 't Gaat steeds tegen het gevaar van ascetisme. Nu is het volstrekt de bedoeling niet van den schrijver, om met dezen stok het beginsel zelf te slaan, maar door niet in te gaan op het beginsel en door steeds te blijven bij het gevaar van ascetisme, ontstaat, tegen zijn bedoeling natuurlijk, de schijn, het gezichts-bedrog dat de slagen niet precies neerkomen naast den rug van

1) Van de hand van Ds. H. H. Barger te Bloemendaal, nu te Utrecht.

het beginsel. — En dan staat aan het eind de conclusie: „de christelijke vrijheid mag niet worden aangerand.” ¹⁾ Dat woord *aanranden* komt nog eens in het stuk voor. Als ik zulk een kras en krachtig werkwoord lees, moet ik altijd glimlachen, omdat ik zoo'n gevoel heb dat wij kalme Hollanders de dingen niet makkelijk *aanranden*, 't gaat bij ons in den regel een gangetje.

Maar dit daargelaten, ik ben bang dat wij soms vergeten wat christelijke vrijheid is. Wat is christelijke vrijheid? Toch waarlijk niet zoo in 't afgetrokkene de vrijheid om te doen wat op zich zelf onschuldig en geoorloofd is. 't Heeft er niets van. Laat ik mij nu ook eens op den Bijbel mogen beroepen en dat niet op een alleenstaande schriftuurplaats, maar op een groot voorbeeld, neen op een mensch, een man in Christus, die zoo heerlijk geweten heeft wat christelijke vrijheid was en die ook zoo heerlijk geweten heeft *wat hij soms met zijn christelijke vrijheid moest doen*. In de gemeente van Corinthe waren zwakke broeders, die bezwaar hadden om vleesch te eten dat aan afgoden gewijd was geweest. Paulus deelde dat bezwaar volstrekt niet, hij voelde zich volkomen vrij om dat vleesch te eten, hij vond dat vleesch goed en smakelijk en hij dankte God zeker voor deze gave — en daarmee was het nu uit? Neen, daarmee was het volstrekt niet uit. Als het moet, zegt Paulus, als het noodig is, zal ik ter wille van deze zwakke broeders in eeuwigheid geen vleesch eten.

Nu wil ik Paulus eens op zijn Hollandsch, op zijn Groningsch in de rede vallen: „Paulus, denk er aan, denk er toch aan dat gij uw vrijheid, uw persoonlijke christelijke vrijheid niet prijsgeeft, niet laat aanranden; zijt gij niet gebonden, o Apostel des Heeren, als gij zoo zegt in het onderstelde geval in eeuwigheid geen vleesch te zullen eten en als gij u natuurlijk daar dan ook aan houden zult? Zijt gij dan niet gebonden?” Mij dunkt, wij kunnen raden wat Paulus zijn hollandschen, zijn groningschen broeder antwoorden zou. Hij zou ongeveer zeggen: mijn broeder, ik geef mijn vrijheid niet prijs, ik laat mijn vrijheid niet aanranden, ik *offer* alleen maar

¹⁾ Ook ik onderschrijf zoo zonder meer het volzinnetje niet: ieder christen moet uit liefde tot den naaste geheelonthouder zijn,” omdat ik ieder christen in deze zaak wensch vrij te laten in de tegenwoordigheid van zijn Heer, maar ik vraag alweer: waarom praten wij toch liever niet eens principieel door over het beginsel zelf?

een klein deel van mijn vrijheid *op*, en in dat offer blijft mijn vrijheid eigenlijk ongedeerd, want in dat *offer* is er immers de ritseling, de beweging der liefde, is er dat machtige en tegelijk zoo heerlijk bevrijdende, wat ik soms noem: de liefde van Christus.

Mij dunkt, wat wij Paulus daar hooren zeggen is en blijft onwederlegbaar; er kan niets aan verschoven of verbogen, niets aan verwricht of verwrongen worden. Maar ik ga nu eindigen, ik laat u met uw persoonlijke beslissing in deze zaak in de tegenwoordigheid des Heeren. Of nòg liever zeg ik: ik stel u, ik laat u met uw persoonlijke beslissing aan den voet van Golgotha's kruis. Waarom doe ik dat? Om een stichtelijk slot te hebben buiten de zaak om, die ons bezig houdt? Neen waarlijk niet, maar om juist bij deze zaak te blijven in het middelpunt zelf. Laat mij nog met een paar woorden duidelijk maken wat ik bedoel. Iemand vroeg mij eens waarom ik geheelonthouder was geworden. Toen ik hem dit verteld had, vatte hij alles wat ik gezegd had, als van een leien dak, heel goed samen, op deze wijze: gij zijt dus geen geheelonthouder geworden om uw gezondheid. Neen, antwoordde ik. Ook niet, omdat gij zelf neiging hebt om aan den drank te raken. Gelukkig neen, antwoordde ik. Ook niet ter wille van meerder persoonlijke heiliging. Ook niet antwoordde ik. Gij zijt het dus geworden uit liefde tot uw naaste? Op die vraag heb ik niet dadelijk vlot ja gezegd. Waarom niet? Oeh, mijn toehoorder, omdat *mijn* liefde tot den naaste, als ik haar een oogenblik gescheiden denk van wat ik zoo aanstonds ga noemen, zulk een klein en gering en armelijk ding is, dat men het niet noemen kan. Als ik het woord liefde in dit leven en in deze wereld hoor, worden mijn gedachten, wordt mijn ziel als door een magneet onweerstaanbaar heengetrokken naar het kruis van Golgotha. Dáar is liefde, die dien naam lijden kan! Ik kan er nu maar weinig van zeggen. Dezer dagen kwam mij onder de oogen een versje van den ook u bekenden Ds. Huët, dat ik uit het geheugen aanhaal een versje, waarin het zoo naïf, zoo natuurlijk en eenvoudig tegelijk zoo teeder gezegd wordt:

„ik heb het niet geweten,
o, trouwe, dierb're Heer,
dat Gij mij zoo bemindet,
zoo onuitsprekelijk teer.”

En als we in den hemel komen, zal het nòg zoo zijn, zegt hij:

„Dan als 'k u recht zal kennen,
 Dan zeg ik al den tijd:
 Ik heb het niet geweten
 Hoe eind'loos goed Gij zijt.”

Zoo is het en zoo blijft het! Ik laat u thans met uw persoonlijke beslissing aan den voet van Golgotha's kruis. Dáar leg ik u op de hand het fijne, het zuivere goud van het beginsel der mede-verantwoordelijkheid voor anderen. En dáar moet gij antwoorden op de vraag of niet *in de gegeven omstandigheden* geheel-onthouding het natuurlijkste, het vruchtbaarste, het beste middel is om toe te passen dat beginsel der mede-verantwoordelijkheid voor anderen. Aan dat beginsel ontkomt ge toch niet, wilt ge immers niet ontkomen! De genade van onzen Heer Jezus Christus zij met u bij en in uw beslissing. Amen.

